

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของเกษตรกรใน
ตำบลเขาสามลืออำเภอเขาคกรจังหวัดสระแก้ว

The Services of Sub-District Center for Agricultural Services and Technology
Transfer at Khao Sam Sip Sub-District in KhaoChakan District of
Sa Kaeo Province

นักสุวรรณ สุพรรณ (Napassawan Suphan)* เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)**

สินีนุช คุรุเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khrutmuang Sanserm)***

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร 2) ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล(สบกต.) 3) การดำเนินงานและความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ 4) การบริการ และความพึงพอใจต่อการบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประชากรในการศึกษาคือเกษตรกรในตำบลเขาสามลือที่เข้ารับบริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ ตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป จำนวน 116 คน โดยไม่สุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.53 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 23.53 ไร่ มีรายได้จากการประกอบอาชีพเฉลี่ย 251,000 บาท/ปี แรงงานในครัวเรือน 2.65 คน ได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อบุคคล เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อาสาสมัครเกษตร ผู้นำชุมชน มีระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการ สบกต. 3-5 กิโลเมตร ใช้บริการ สบกต. เฉลี่ย 3.58 ครั้งต่อปี 2) เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องสบกต.ในระดับมากที่สุดในระดับ สบกต.เป็นแหล่งข้อมูลด้านการเกษตร และ สบกต. มีคณะกรรมการบริหารครบทุกหมู่ 3) สบกต.มีการดำเนินงานทุกด้านและความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน สบกต. โดยภาพรวมในระดับมาก ในประเด็น สบกต.มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ครบทุกหมู่บ้าน 4) สบกต.เขาสามลือมีการบริการของสบกต.ทุกด้าน คือ การบริการ ณ ที่ทำการสบกต. การบริการจุดสาธิตและการบริการคลินิกเคลื่อนที่ทางการเกษตร เกษตรกรโดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการบริการในระดับมากในประเด็น มีเจ้าหน้าที่ให้บริการตามวัน เวลา ที่กำหนด และจำนวนวันที่เปิดให้บริการเพียงพอต่อการรับบริการ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะโดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากในประเด็น ขาดการบริการการตรวจดินก่อนการปลูกพืช และการบริการปัจจัยทางการเกษตรไม่ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะ

คำสำคัญ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล การบริการ ตำบลเขาสามลือ

* หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช napass45@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
yoobench@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
tukstou@hotmail.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study 1) farmers' socio-economic circumstance 2) farmers' knowledge about Sub-District Center for Agricultural Services and Technology Transfer 3) operation and satisfaction in operation of Sub-District Center for Agricultural Services and Technology Transfer at Khao Sam Sip Sub-District 4) the services and satisfaction in services of Sub-District Center for Agricultural Services and Technology Transfer at Khao Sam Sip Sub-District 5) problems and suggestions for services of Sub-District for Agricultural Services and Technology Transfer.

The research population comprised farmers in Khao Sam Sip Sub-District who came for services at Sub-District Center for Agricultural Services and Technology Transfer at Khao Sam Sip Sub-District more than 3 times. Instrument was interview form. Data was analyzed by computer program using statistics such as frequency, percentage, maximum value, minimum value and standard deviation.

The results were as follows. 1) Most of the farmers were male with their average age at 47.53 years. They completed primary education. Their average agricultural area was 23.53 rai. Their average income from making their livings was 251,000 baht/year. Their average household labor was 2.65 persons. Information was received via individual media i.e. agricultural extensionists, village agricultural volunteers and community leaders. The distance from their homes to the Center location was 3-5 km. away and coming for services at the Center 3.58 times/year. 2) Their knowledge about the Center was at the highest level 3) Operation and Satisfaction in operation of the Center was found at high level. Satisfaction was carried out in every issue since there was an agricultural extensionist who worked as Sub-District Administration Organization and also served as assistant secretary of the Center. 4) Services and Satisfaction in services, were available in every issue since the Center committees were always there to offer services at the Center location and at demonstration point. 5) Problems and suggestions were the soil test service should be provided to farmers prior to planting and the Center should survey farmers' needs in production factors

Keywords: Sub-District Center for Agricultural Services and Technology Transfer, Services, Khao Sam Sip Sub-District

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2543 ซึ่งได้เห็นชอบในหลักการโครงการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยคำนึงถึงอาชีพหลักของเกษตรกรแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่เกษตรกร การวางแผนพัฒนาการเกษตรในระดับตำบล การให้บริการด้านการพัฒนาการเกษตรที่มีลักษณะผสมผสาน สามารถบริการ ณ จุดเดียว (one stop service) โดยปรับเปลี่ยนระบบการทำงานของส่วนราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในระดับท้องถิ่น ให้มีการบูรณาการทุกหน่วยงานทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง โดยปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเป็นหลักดำเนินการผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลโดยมีคณะกรรมการบริหาร ศบกด.เป็นผู้ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐและ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ประชากรในตำบลเขาสามลือร้อยละ 98 (องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามลือ แผนสามปี 2555-2557) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และประมง แต่ระบบการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่และการถ่ายทอดความรู้ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร ทางสำนักงานเกษตรอำเภอเขาฉกรรจ์จึงจัดตั้งคณะทำงานผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ภายใต้การถ่ายทอดภารกิจระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามลือเป็นที่ตั้งทำการศูนย์ฯเพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเกษตรของตำบล รวมทั้งจุดสาธิตการเกษตร และให้บริการกับเกษตรกรในตำบลเขาสามลือและตำบลข้างเคียงศบกด. เขาสามลือ จึงเป็นจุดประสานงานและเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือมีข้อดีคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีของการทำการศูนย์ฯ การให้บริการด้านการเกษตรและการช่วยเหลือเกษตรกรของศูนย์ฯด้านใดและเรื่องใดบ้าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง ไม่ทราบแหล่งศึกษาดูงานที่เป็นของศูนย์ฯ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงศึกษาการบริการที่มาจากการดำเนินงานและความพึงพอใจต่อการดำเนินงานและการบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ เพื่อนำปัญหาและข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
3. เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

4. เพื่อศึกษาการบริการและความพึงพอใจต่อการบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ

5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

วิธีดำเนินการวิจัย

เก็บข้อมูลจากประชากรทุกรายที่เข้ารับบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป จำนวน 116 คน โดยไม่สุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์โดยแบ่งเป็น 5 ตอนคือตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ของครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร การดำรงตำแหน่งทางสังคม แหล่งได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร จำนวนครั้งที่รับบริการต่อปีและระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการศูนย์ฯ ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานและความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ เช่น การบริหารศูนย์ฯ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับตำบล การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ การพยากรณ์และการเตือนภัยกำหนดเกณฑ์การวัดระดับความพึงพอใจ ดังนี้ 5 คะแนน พึงพอใจมากที่สุด 4 คะแนน พึงพอใจมาก 3 คะแนน พึงพอใจปานกลาง 2 คะแนน พึงพอใจน้อย 1 คะแนน พึงพอใจน้อยที่สุด ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริการและความพึงพอใจต่อการบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ ได้แก่ การให้บริการ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ การบริการด้านข้อมูล การบริการจุดสาธิต การบริการคลินิกเคลื่อนที่ทางการเกษตรและ ตอนที่ 5 ปัญหาข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลือ ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.53 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 23.53 ไร่ รายได้ต่อปี เฉลี่ย 251,000 บาท จำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.65 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารทางการเกษตรผ่านสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อาสาสมัครเกษตร ปลูกสัตว์อาสา ประมงอาสา หมอคนอาสา ครู กศน. ผู้นำชุมชน และเพื่อนบ้าน เกษตรกรเข้ารับบริการศูนย์ฯ เฉลี่ย 3.58 ครั้งต่อปี เกษตรกรที่เข้ารับบริการส่วนใหญ่ มีระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการศูนย์ฯ ระหว่าง 3-5 กิโลเมตร

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2. ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลิบพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลิบในระดับมากที่สุด ในประเด็น สบกด. เป็นแหล่งข้อมูลด้านการเกษตร และสบกด. มีคณะกรรมการบริหารครบทุกหมู่

3. การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลิบพบว่า มีการดำเนินงานทุกด้านได้แก่ 1) ด้านการบริหารศูนย์ฯ ในประเด็น การดำเนินงานให้มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ครบทุกหมู่บ้าน มีการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการวางแผนกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานศูนย์ฯ มีการชี้แจงแผนงาน/โครงการที่ได้รับการจัดสรร และ มีการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ในประเด็น การดำเนินงานให้มีการจัดเวทีชุมชนเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการ เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน มีการกระตุ้นให้เกษตรกรเสนอปัญหาและความต้องการผ่านศูนย์ฯ มีการผลักดันให้แผนพัฒนาได้รับการอนุมัติจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผน/โครงการ 3) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ในประเด็น มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการเกษตร มีการชี้แจงนโยบายการดำเนินงานของศูนย์ฯ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ที่ศูนย์ฯ กำลังดำเนินงาน มีการประชาสัมพันธ์ผลงานของศูนย์ฯ ที่ประสบความสำเร็จ และมีการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) ด้านการพยากรณ์และการเตือนภัย มีการดำเนินงานเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.1) ในประเด็น มีการรายงานการปลูกพืชของตำบล และมีการรายงานการระบาดของศัตรูพืชและการให้ความช่วยเหลือร้อยละ 98.3 คือ มีการรายงานการเกิดภัยธรรมชาติและ การให้ความช่วยเหลือ ร้อยละ 90.5 มีการรายงานสถานการณ์การตลาดการเกษตร และร้อยละ 84.5 มีการสำรวจความต้องการปัจจัยการผลิตการเกษตร

4. ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามลิบพบว่าเกษตรกรโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากด้าน 1) การบริหารศูนย์ฯ ในประเด็น มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ครบทุกหมู่บ้าน มีการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีความพึงพอใจในระดับปานกลางคือ การชี้แจงแผนงานและโครงการที่ได้รับการจัดสรร มีการวางแผนกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานศูนย์ฯ และมีความพึงพอใจในระดับน้อย คือ มีการคัดเลือกเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล เกษตรกรโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางในประเด็น การจัดเวทีชุมชนเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการ เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน มีการกระตุ้นให้เกษตรกรเสนอปัญหาและความต้องการผ่านศูนย์ฯ มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนและโครงการ และมีการผลักดันแผนพัฒนาการเกษตรให้ได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เกษตรกรโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในประเด็น มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการเกษตร มีการชี้แจงนโยบายการดำเนินงานของศูนย์ฯ การประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการประชาสัมพันธ์ผลงานของศูนย์ฯ ที่ประสบความสำเร็จ และ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ที่ศูนย์ฯ กำลังดำเนินงาน และ 4) ด้านการพยากรณ์และการเตือนภัยในประเด็น เกษตรกรโดยรวมมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ในประเด็น มีการรายงานการปลูกพืชระดับตำบล มีรายงานการ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ระบาคของศัตรูพืชและการให้ความช่วยเหลือ มีการรายงานการเกิดภัยธรรมชาติและการให้ความช่วยเหลือ มีการสำรวจความต้องการปัจจัยการผลิตของเกษตรกร และมีการรายงานสถานการณ์การตลาดการเกษตร

5. การบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบ พบว่าโดยภาพรวมมีการบริการทุกด้านคือ 1) มีการให้บริการ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ ในประเด็น คือ มีสถานที่ให้บริการที่ชัดเจน สะดวกต่อการเข้ารับบริการ มีเจ้าหน้าที่เกษตรให้บริการตามวัน เวลา ที่กำหนด จำนวนวันที่เปิดให้บริการเพียงพอต่อการให้บริการ มีการรับเรื่องราวร้องทุกข์มีการจัดทำข้อมูลต่างๆ ทางเกษตรของตำบล และมีบริการเอกสารวิชาการ (อ่าน-เขียน) 2) ด้านการให้บริการจุดสาธิต ในประเด็น วิทยากรประจำจุดสาธิตมีความรู้ความสามารถมีจุดสาธิตเพียงพอต่อการเรียนรู้ มีสิ่งอำนวยความสะดวก แก่เกษตรกรในการถ่ายทอดความรู้ มีความหลากหลายของทุกสาขาอาชีพในจุดสาธิต และ 3) ด้านการบริการคลินิกเคลื่อนที่ทางการเกษตร ในประเด็น การจัดนิทรรศการให้ความรู้แก่เกษตรกร การบริการปัจจัยทางการเกษตร และมีการสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกร เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.1) เห็นว่ามีการบริการในประเด็น การบริการฝึกอบรมดูงานในและนอกสถานที่ และการบริการตรวจดินก่อนการปลูกพืช

6. ความพึงพอใจต่อการบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบ พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากคือ 1) การให้บริการ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ ในประเด็น มีเจ้าหน้าที่ให้บริการตามวัน เวลา ที่กำหนด จำนวนวันที่ให้บริการเพียงพอต่อการเปิดให้บริการ มีสถานที่ให้บริการที่ชัดเจนสะดวกต่อการเข้ารับบริการ และการจัดทำข้อมูลต่างๆ ทางเกษตรของตำบล มีการรับเรื่องราวร้องทุกข์ และมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ในประเด็น มีการบริการเอกสารวิชาการ (เขียน/อ่าน) 2) การให้บริการจุดสาธิต พบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในประเด็นมีความหลากหลายของทุกสาขาอาชีพในจุดสาธิต วิทยากรประจำจุดสาธิตมีความรู้ความสามารถ มีจุดสาธิตเพียงพอต่อการเรียนรู้ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรในการถ่ายทอดความรู้ และ 3) การบริการคลินิกเคลื่อนที่ทางการเกษตร มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในประเด็นมีการจัดนิทรรศการให้ความรู้แก่เกษตรกร และมีการบริการฝึกอบรมดูงานในและนอกสถานที่ ความพึงพอใจในระดับน้อย ในประเด็น มีการสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกรและมีการบริการปัจจัยทางการเกษตร มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด ในประเด็น มีการบริการการตรวจดินก่อนการปลูกพืช

7. ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบ พบว่า เกษตรกร โดยภาพรวมมีปัญหามากที่สุดด้านการบริการคลินิกเคลื่อนที่ทางการเกษตรในประเด็น การไม่มีบริการตรวจดินก่อนการปลูกพืช รองลงมาคือมีบริการปัจจัยการเกษตร ไม่ทั่วถึงมีรายงานสถานการณ์การตลาดการเกษตรน้อย ขาดการสำรวจความต้องการปัจจัยการผลิตการจัดนิทรรศการให้ความรู้บ่อยครั้ง ตามลำดับข้อเสนอแนะเรียงลำดับจากข้อเสนอแนะมากที่สุดไปหาน้อย คือ 1) ควรให้มีการตรวจดินก่อนการปลูกพืช 2) ให้ศูนย์จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้กับเกษตรกร 3) ควรให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ 4) ควรมีการให้ความรู้เรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช 5) ผิดสารชีวภัณฑ์แจกช่วงมีแมลงศัตรูพืชระบาด 6) ให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตอย่างทั่วถึง 7) ควรมีโอกาสวิชาการให้กับเกษตรกร 8) ควรรายงานราคาพืชผลทางการเกษตรให้เกษตรกรทราบ 9) จัดให้มีการประกวดผลผลิตพืชผักปลอดสาร 10) การขาดน้ำเพื่อการเกษตร 11) การจัดตั้งธนาคารข้าวที่เป็นของ สบกด.

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย การบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสลับ อำเภอเขาลงกรรจ์ จังหวัดสระแก้วดังกล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรในตำบลเขาสามสลับพบว่า เกษตรกรรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อบุคคล โดยรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรผ่านผู้นำชุมชน นักส่งเสริมการเกษตร อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน คุรุศน. และจากเพื่อนบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รักษ์รา หิรัญรังสิต (2551: 80) ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลแม่ทาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ และสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรด้านการปรับปรุงระบบส่งเสริม ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงและภารกิจต่างๆ ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของข้อมูลขับเคลื่อนการดำเนินงานด้วยกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม และใช้วิธีการทำงานรูปแบบ MRCF system คือศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเตรียมเข้าทำงานในพื้นที่ โดยเน้นการให้ข้อมูลพื้นที่ (Mapping) ประสานและให้บริการเกษตรกรด้วยวิธีการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกล (Remote Sensing) ใช้วิธีการจัดเวทีชุมชนในการทำงานและร่วมดำเนินงานกับเกษตรกร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม (Community Participation) โดยร่วมกับเครือข่ายต่างๆ เช่น ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ฯลฯ และเข้าทำงานในพื้นที่เจาะจง (Specific Field Service) โดยมีเป้าหมายและ

จุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงจุดและยั่งยืน

2. ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบลเขาสามสลับ เกษตรกรมากกว่า ร้อยละ 80 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบลเขาสามสลับ ทุกประเด็น เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยๆ พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ ในประเด็น सबกต.เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร และ सबกต. มีคณะกรรมการบริหารครบทุกหมู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนะ สวัสดิ์ (2551: 59) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบางขนาก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีความรู้มากเกี่ยวกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล สังเกตได้จากการตอบคำถามถูกเกินร้อยละ 80 แสดงถึงความเข้าใจในความรู้พื้นฐานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้ารับบริการจะเข้าอบรมรับความรู้กับทางศูนย์ฯ คณะกรรมการบริการศูนย์ฯ มีครบทุกหมู่ทำให้การประชาสัมพันธ์ทั่วถึง การใช้บริการข้อมูลการเกษตรกับศูนย์ฯ เช่น การขึ้นทะเบียนเกษตรกร การขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ โครงการและกิจกรรมต่างๆ ด้านการเกษตรที่ทางศูนย์ฯ จัดขึ้น

3. การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสลับพบว่าการดำเนินงานด้านการบริหารศูนย์ฯ โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มาจากอาสาสมัครเกษตรของแต่ละหมู่บ้าน มีการประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการบริหาร และนำข่าวสารไปประชาสัมพันธ์ มีการวางแผนกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์ฯ การชี้แจงการดำเนินงานของศูนย์ฯ และการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วม

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

โครงการต่างๆ ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร แสนมณี (2555:107) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของจังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการจัดทำแผนการเกษตรระดับตำบล โดยการจัดเวทีชุมชนเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของเกษตรกรโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และผลักดันให้แผนพัฒนาได้รับการอนุมัติจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพยากรณ์และการเตือนภัย ทางศูนย์ฯ ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์รายงานการปลูกพืชของแต่ละหมู่บ้านผ่านเลขานุการฯ และนำเข้าระบบการรายงานการปลูกพืชรายตำบลของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ให้ทางสำนักงานเกษตรอำเภอรายงานทุกเดือน การรายงานการระบาดของศัตรูพืช เป็นหน้าที่ของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหาร สบกด.ด้วย รายงานการระบาดของศัตรูพืช ให้ทางเลขานุการศูนย์ฯ ทราบและนำไปรายงานในระบบ การรายงานการระบาดของศัตรูพืช ของกรมส่งเสริมการเกษตร

4. ความพึงพอใจต่อการดำเนินของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบพบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากการจัดเวทีชุมชน เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการและให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ นำเสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเข้าแผนพัฒนาโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และมีการประชาสัมพันธ์แผนและโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในปีถัดไป และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. การบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบพบว่ามีการบริการครบทุกด้าน ได้แก่ 1) การบริการ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ สบกด. เขาสามสิบมีผู้ช่วยเลขานุการศูนย์ฯ 2 คนตามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่ 101/2555 ผู้ช่วยเลขานุการศูนย์ฯ มีตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนและนักวิชาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสิบทำหน้าที่ให้บริการ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ 2) การบริการที่จุดสาธิตการเกษตร ตามตารางจุดสาธิตของ สบกด. เขาสามสิบ ที่มีอยู่ 13 จุด จากรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบ ซึ่งจุดสาธิตมีครบทุกด้าน (พืช ปศุสัตว์ และประมง) เพียงพอต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรในชุมชน 3) การบริการคลินิกเคลื่อนที่ทางการเกษตร

6. ความพึงพอใจต่อการบริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจมาก ด้านการบริการ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ ในประเด็น มีเจ้าหน้าที่ให้บริการตามวัน เวลา ที่กำหนด การบริการจุดสาธิต การคลินิกเคลื่อนที่ทางการเกษตร พบว่า มีความพึงพอใจในระดับปานกลางได้แก่ มีการจัดนิทรรศการให้ความรู้แก่เกษตรกร และมีการบริการฝึกอบรมดูงานในและนอกสถานที่ ทั้งนี้ สบกด. เขาสามสิบ จัดนิทรรศการด้านการเกษตรผ่านจุดสาธิตสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ พิสุตร (2555:55) ศึกษาการใช้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลสวเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยใช้จุดสาธิตเป็นสถานที่ในการศึกษาดูงานให้เกษตรกรมากกว่าการนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานนอกพื้นที่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด

7. ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบ พบว่า เกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในประเด็น การขาดการตรวจดินก่อนการปลูกพืช ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะว่าศูนย์ฯ ควรมีบริการตรวจดินที่ทำการศูนย์ฯ หรือจุดสาธิต เพราะการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเป็น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

การลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี ในการตรวจวิเคราะห์ดินแต่ละครั้งเกษตรกรจะต้องใช้เวลานานเนื่องจากการเดินทางไปสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดซึ่งมีระยะทางไกล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย ได้จำแนกเป็น 2 ส่วนคือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

- 1) สนับสนุนให้เกษตรกรพัฒนาระบบการบริการให้ดียิ่งขึ้นเพราะมีเจ้าหน้าที่ให้บริการตามวันเวลาที่กำหนด
- 2) การนำปัญหาและข้อเสนอแนะไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาและ โครงการต่างๆ ด้านการเกษตรของตำบลเขาสามสิบ

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องประชาสัมพันธ์การบริการของศูนย์ฯ ให้เกษตรกรทราบเพราะเกษตรกรรับข่าวสารการเกษตรผ่านสื่อบุคคล

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) ประสานสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดเพื่อให้ความรู้เรื่องดินและปุ๋ย และการบริการการตรวจดิน ก่อนการปลูกพืช การผสมปุ๋ยเคมีใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิต
- 2) ประสานงานศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวให้ความรู้เรื่องการเก็บพันธุ์ ใช้เอง การให้ความรู้กับเกษตรกร เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- 3) ประสานงานสถานีวิจัยพืชไร่ ให้ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้ในฤดูกาลถัดไป
- 4) ประสานงานกับพาณิชย์จังหวัดการประชาสัมพันธ์ราคาพืชผลทางการเกษตร ผ่านเลขานุการศูนย์ฯ ในการประชุมประจำเดือน
- 5) ประสานงานกับกลุ่มอารักขาพืชของจังหวัดให้ความรู้เรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช การป้องกัน และการกำจัด การผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่และการให้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเพื่อรองรับ AEC

2.2 บทบาทจุดสาธิตการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีต่อเกษตรกรในอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- ปารัชญา พิสุตร.(2555). การใช้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- รภัทรา หิรัญรังสิต. (2551). ประสิทธิภาพของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลแม่ทาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- รัตนะ สวัสดิ์. (2551). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบางขนาก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สมพร แสนมณี.(2555). การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรดิตถ์(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรอำเภอเขาฉกรรจ์. (2556). “รายงานผลการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาสามสิบ ประจำปีงบประมาณ 2555” จังหวัดสระแก้ว (อัดสำเนา)
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสิบ. (2555).“แผนสามปี (2556-2558)” จังหวัดสระแก้ว (อัดสำเนา)